

Är tilldelad materiel tillräcklig materiel?

En fallstudie av anställda soldater och officerares beslut till att använda egen personlig utrustning i tjänsten.

Abstract

Sedan början av 2000-talet har mängden användningen av egen personlig utrustning, i tjänsten, bland anställda i Försvarmakten ökat. Detta trots att Försvarmakten har tydliga regler och instruktioner som säger att det i många fall inte är tillåtet. Anledningen till detta är många. De stora anledningarna är tillgängligheten till att via internet kunna, som privatperson, köpa egen militär personlig utrustning samt att Försvarmakten har under de senaste tjugo åren gjort några stora förändringar på försvarets inriktning i allmänhet och personalen i synnerhet. Försvarmakten kom från ett invasionsförsvar och gick över till ett insatsförsvar i början av 2000-talet. Tidigare hade kvantitet varit kvalitet men med nya uppgifter, mindre antal personal, blev kravet på enskild person och dennes utrustning högre och bättre kvalitet i det lilla. Parallellt med detta så började svenska anställda samverka med både svenska specialförband så som utländska förband. 2010 anställdes soldater och soldat blev ett yrke och med det kom en yrkesstolthet. Observationer kring personlig utrustning, tillgängligheten till att anskaffa eget samt brister på reglementerad personlig utrustning från Försvarmakten, har gjort att den enskilde har anskaffat egen. Bristerna från Försvarmakten har gjort att det finns ett tyst godkännande för anskaffning och nyttjande av egen personlig utrustning. Detta ligger också till grund för att olika enheter har en kultur kring vad som anskaffas. Det som används stärker individen och gruppens identitet både inom som utanför gruppen. Denna studie kommer utifrån en kvalitativ metod försöka hitta varför de anställda soldater och officerare väljer att använda ej reglementerad utrustning i tjänsten.

Nyckelord: personlig utrustning, soldat, officer, Försvarmakten
Antal ord: 9 940

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte	2
1.1.1	Frågeställning	2
1.2	Avgränsningar	2
1.2.1	Begreppsförklaring för anställningsformer	3
1.3	Tidigare forskning	3
1.4	Begreppsförklaring	4
1.5	Disposition	5
2	Teori och hypotes	6
2.1	Hypoteser	7
2.2	Social Identity Theory - SIT.....	7
2.2.1	Subkultur	8
3	Metod	9
3.1	Forskningsdesign.....	9
3.2	Insamling av data och empiri (primärkällor).....	10
3.2.1	Metod för analys av data och empiri	10
3.3	Intervjuguide	11
3.4	Urval av informanter	11
3.4.1	Begreppsförklaring till urvalet av enheter.....	12
3.4.2	Fortsatt urval	13
3.5	Samtalsintervjuer.....	13
3.6	Metod för analys av samtalsintervjuer	14
3.7	Etik	14
3.8	Metoddiskussion.....	14
4	Data och empiri	16
4.1	Försvarmakten	16
4.2	Förbandens uppgifter, förmågor och utrustning.....	17
4.2.1	Uppgifter till förband i Försvarmakten.....	17
4.2.2	Förmåga.....	18
4.3	Förmågekrav via utrustningskort till tilldelning.....	18

4.4	Anskaffningsprocessen för materiel till FM.....	18
4.5	Personlig utrustning.....	20
4.5.1	Personlig utrustning idag.....	20
5	Analys.....	21
5.1	Analys av data och empirin (primärkällor)	21
5.1.1	Försvarmakten	21
5.1.2	Försvarets Materielverk - FMV.....	22
5.1.3	Den personliga utrustningen.....	23
5.1.4	Återförsäljare.....	24
5.2	Analys av samtalsintervjuer	25
6	Slutsats	32
6.1	Försvarmakten och FMV	32
6.2	Anställda soldater och officerare.....	34
6.3	Vidare forskning och studier	35
7	Referenser.....	36
8	Bilder.....	38

1 Inledning

*Hans skor är för stora och hans mössa för trång
Hans byxor för smala och hans rock är för lång
Men det gör det samma, för han är min soldat
Någonstans i Sverige.*

- ”Min Soldat” av Ulla Billquist

Den personliga utrustningen är den som soldaten bär med sig och brukar dagligen vilket ställer höga krav på såväl tillgänglighet, passform (ergonomi) och kvalitet som ändamålsenlighet. Till personlig utrustning räknas hela uniformen och utrustning som nyttjas av den enskilda, bland annat stridsutrustning, kängor, förstärkningsplagg (värmejacka och mössa) och skyddsglasögon.

Under 2022 och 2023 har det både internt i Försvarmakten, media och i politiken diskuterats och debatterats kring den personliga utrustningen för soldater och officerare. Försvarmakten har som arbetsgivare ett ansvar för att den personliga utrustningen är verksamhetsanpassad och av tillräcklig god kvalitet för att personalen ska kunna lösa ställda uppgifter. Försvarmakten har tydliga regler och instruktioner som begränsar och i vissa fall inte tillåter användandet av egen utrustning. Under senaste femton åren har Försvarmakten haft anställda soldater i stående förband. Detta har inneburit att soldater har som yrke att just var soldat och till vardags lösa ställda uppgifter som Försvarmakten har tagit fram för just det typförbandet. Kravet från en yrkesanställd soldat skiljer sig inte nämnvärt från andra yrkeskårer när det kommer till vilken utrustning som passar bäst för att lösa uppgifter. Den skillnad som finns är att soldater och officerare kan komma att ställas i en situation som kan innebära liv eller död. I detta fall får inte den personliga utrustningen vara ett hinder. Det som bland annat tas i beaktan är tillgänglighet, ergonomi och kvalitet. En annan del som spelar in är att känna sig ”professionell” i sin profession. Att den utrustning som man bär ser bra ut. Med detta som bakgrund så finns det något som påverkar de anställda till att anskaffa egen personlig utrustning. Varför? Det paradoxala i detta fenomen är att Försvarmakten tillhandahåller utrustning till sina anställda, men ändå så köper de egen utrustning för egna pengar.

Som anställd i Försvarmakten med ett förflutet bland annat inom Flygbasjägarna och ett antal insatser utomlands har författaren både upplevt bristen på adekvat utrustning samt observerat fenomenet med egen anskaffad personlig utrustning bland anställda. Till det har författaren varit delaktig i både framtagandet av nya uppgifter som utrustning kopplat mot de sedan 2006. Det är med detta som bakgrund som han vill försöka besvara detta upplevda fenomen. Varför anskaffar

anställda soldater och officerare egen personlig utrustning för användning i lösandet av ställda uppgifter.

1.1 Syfte

Att personal i Försvarsmakten köper och använder egen utrustning är inget nytt. Men varför gör de det? Finns det några gränser för vad de använder? Hur ser de på den moraliska biten då det innebär att de bryter mot tydliga regler som Försvarsmakten har. Syftet med denna studie är att finna de kausala mekanismer som påverkar den enskilde till att köpa egen personlig utrustning för användning i tjänsten.

1.1.1 Frågeställning

Varför använder anställda soldater och officerare ej reglementerad personlig utrustning i tjänsten?

1.2 Avgränsningar

Studien kommer att genomföras avgränsat till förband/stridskrafter med markstrid som huvuduppgift här och nu. Studien kommer bara omfatta anställd personal. Soldater (GSS/K) och officerare (officer och/eller specialistofficer).

Studie kommer inte ha något genusperspektiv. Utrustning för kvinnor är i sig ett eget ämne och kräver en egen studie. Studien kommer inte värdera effekten av det ena eller det andra. Det vill säga om soldaten, förbandet och stridskraften blir mer effektiv av att det har anskaffats egen utrustning i sin tjänsteutövning.

Intervjuundersökningen har gjorts på tre förband, ett ur respektive försvarsgren. Armén, Flygvapnet och Marinen. Valet till att genomföra intervjuer på tre förband är relaterat till tilldelad tid för uppsatsskrivningen. Här har kvalitet i förberedelser, genomförande och analyser av intervjumaterialet gått före kvantitet i antalet informanter.

Slutligen kommer studien avgränsas till att förklara Försvarsmaktens, FMV och den enskildes syn och beslut på personlig utrustning.

1.2.1 Begreppsförklaring för anställningsformer

Officer¹:

Officerare leder mindre och större militära enheter där pluton är den minsta och Försvarsmakten som helhet är den största. För att bli officer krävs det att man genomfört grundläggande militär utbildning (GMU) med efterföljande treårig utbildning vid Militärhögskolan (MHS).

Specialistofficer²:

Specialistofficerare ansvarar för de militära kärnkompetenserna, deltar i stridssituationer och ser till att andra chefers beslut följs och tillämpas. Det är också specialistofficerarens ansvar att gruppbefäl, soldater och sjömän utbildas och övas för att kunna prestera i stridssituationer och andra typer av uppdrag. För att bli specialistofficer krävs det att man genomfört GMU med efterföljande Specialistofficersutbildning (SOU) under tre terminer (1,5 år) på någon av Försvarsmaktens skolor runt om i landet.

GSS/K³:

Gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS) är den svenska Försvarsmaktens benämning på sin uniformerade baspersonal. GSS består dels av kontinuerligt tjänstgörande personal (GSS/K). Gruppbefäl fungerar därvid som arbetsledare eller innehar andra lägre befälsfunktioner.

1.3 Tidigare forskning

Det finns ingen tidigare forskning som har studerat det aktuella fallet, men det finns mycket forskning kring subkulturer, social identitet och hur individer påverkas till att använda attribut för att signalera sin tillhörighet.

Henri Tajfel och John Turner hävdar i sin avhandling, *Social Identity Theory In Psychology*,⁴ att individer får en del av sin självuppfattning från medlemskap i sociala grupper. Denna teori kommer att ligga till grund för min studie.

Tony Ingesson har i sin doktorsavhandling, *The Politics of Combat*⁵, belyst subkulturen inverkan på militära enheter på lägre nivå. Definitionen och förklaring på mindre enheters subkultur i hans avhandling ligger till grund för definitionen i denna studie.

Det finns studier gjorda kring specifika utrustningsdetaljer så som kängor och utrustning till kvinnor. Peter Lovén och Joakim Lundgren beskriver i sitt

¹ Försvarsmakten.se

² Försvarsmakten.se

³ Försvarsmakten.se

⁴ Tajfel&Turner. 1979. *Social Identity Theory In Psychology*

⁵ Ingesson, Tony. 2016. *The Politics of Combat the Political and Strategic Impact of Tactical-Level Subcultures, 1939-1995*, s 26

examensarbete, *Somliga går med trasiga fötter, säg varför är det så? Kängor till soldater, kängor till systemet*⁶, bristen på kängorna som tilldelas i Försvarmakten. I denna uppsats finns en del beröringspunkter och god empiri avseende Försvarmaktens uppgiftställande till förband kopplat till processer för materielanskaffning.

1.4 Begreppsförklaring

BNP	Bruttonationalprodukt
BOA	Beslut om användning
FM	Försvarmakten
FMV	Försvarets Materielverk
FOI	Totalförsvarets forskningsinstitut
FörsA	Försörjningsavdelning
GSS	Gruppbefäl, soldater och sjömän
HKV	Högkvarteret
MSS	Markstridsskolan i Kvarn
KFA	Krigsförbandsansvarig
KFS	Krigsförbandsspecifikation
MOA	Materielområdesansvarig
NCU	Nordic Combat Uniform
OrgE	Organisationsenhet
PU	Personlig Utrustning
RVT	Ramvillkor för typförband
TRV	Taktiska Ramvillkor
ÖB	Överbefälhavaren

⁶ Lovén, Peter; Lundgren, Joakim, 2023, *Somliga går med trasiga fötter, Säg, vad beror det på?*

1.5 Disposition

Dispositionen för uppsatsen.

- Inledningsvis kommer en förklaring kring teori och hypoteser och vad de stort innebär för min studie.
- Därefter kommer metoden jag valde för att finna svar på min forskningsfråga.
- Därefter en förklaring kring några viktiga delar från den empiriska insamlingen som kommer ligga till grund för förståelsen av processer i FM, förmågor och uppgifter samt bakgrunden och nu läget avseende personlig utrustning. Detta kommer vara underlag för en del av analysen.
- Därefter analysen av empirin från dokument, artiklar med mera samt från de kvalitativa intervjuerna.
- Slutligen en sammanställning och en slutsats av min studie med underlag för fortsatt framtida forskning.

2 Teori och hypotes

Skillnaden mellan en teori och hypotes handlar om graden av konkretion. En teori är ett antagande om någonting generellt medan hypotes är ett antagande om någonting som är avgränsat i tid och/eller rum.⁷

Vid min planering av denna studie så hade jag en övertygelse om att anledningen till att anställda soldater och officerare anskaffade egen utrustning låg mer i ett subkulturellt- och identitets fenomen än bristen på adekvat tilldelad utrustning från FM. Jag har också observerat påverkan av trender inom den personliga utrustningen och då framför allt på glasögon, handskar, skodon och uniformer. Dock ska inte studien bortse från den påverkan Försvarsbeslut har haft på organisation och materiel sedan slutet av 1990-talet. Att detta har påverkat är inget nytt, men finns det en påverkan på dagens tillgänglighet och kvalitet på den personliga utrustningen? Detta är något som kan vara en del av fenomenet och en mekanism till beslutet att anskaffa egen personlig utrustning.

Denna studies teoretiska referensramar kommer var en teori och fyra hypoteser. Genom att definiera konstanten som är ”använder egen utrustning” söker jag de kausala mekanismer som ligger bakom detta. Hypotes ett till tre är i sig en kausal faktor, men är de tillräckliga i sig för att vara grunden till fenomenet eller krävs det en kombination av de tre? Därav den fjärde hypotesen.

“Almost all social outcomes are the results of a combination of causal factors...”⁸

Teorin är på anställda soldater och officerares interaktion med sin sociala, kulturella och fysiska omgivning. Denna teori, när det gäller beteende och identitet, har tagit sin utgångspunkt i den sociala identitetsteorin – Social Identity Theory (SIT)⁹.

⁷ Esaiasson m.fl. 2017, s 39

⁸ Blatter & Haverland 2012, s 80

⁹ Tajfel, H.& Turner, J. 1979

2.1 Hypoteser

Varför köper och använder anställda egen utrustning?

Hypoteser:

- Det är brist i kvalitet på den tilldelade personliga utrustningen.
- Det är brist i kvantitet på den tilldelade personliga utrustningen.
- Det är på grund av social identitet och gruppsytryck.
- Det är en kombination av de tre första hypoteserna.

2.2 Social Identity Theory - SIT¹⁰

Social identitet delas in i tillhörighet, syfte, egen värde och identitet. Individen får en trygghet i att vara medlem i gruppen och inte vara ensam.

Man delar erfarenheter och perspektiv. Individen delar gruppens gemensamma mål vilket ger en riktning och syfte till handling. Man bygger upp en stolthet över att vara en del av en grupp och man som individ vill bidra till en positiv gruppbild. Grupper ger en ram för att förstå sig själv i sammanhanget av en större gemenskap. Gruppen gör att individen definiera sig som medlem baserat på delade attribut, värderingar och/eller mål.

Social identitetsteori:

Den sociala identitetsteorin bygger på den symboliska interaktionismen och mer specifikt social identitet. SIT består av tre huvudkomponenter:¹¹

Social kategorisering (SCT): Människor tenderar att kategorisera sig själva och andra i sociala grupper baserat på gemensamma egenskaper såsom kön, etnicitet, religion eller andra gemensamma intressen.

Social identitet (SIT): När en person identifierar sig med en social grupp, integrerar de gruppens egenskaper och värderingar som en del av sin egen identitet. Detta skapar en positiv självbild genom att särskilja den egna gruppen från andra.

Social komparation: Människor tenderar att jämföra sin grupp positivt gentemot andra grupper för att öka sina egen självkänsla och status.

Inom ramen för SIT kommer jag att behandla subkulturens och livsstilen påverkan på individens beslut.

¹⁰ Tajfel, H. & Turner, J. 1979

¹¹ Tajfel, H. & Turner, J. 1979

2.2.1 Subkultur

En grupp på stridstekniks- och taktisknivå är i grunden en uppsättning kulturella normer, idéer och prioriteringar som delas av medlemmarna.

Dessa normer, idéer och prioriteringar särskiljer sig inte bara mellan lämpligt och olämpligt beteende, de påverkar också uppfattningen, beslutsfattandet och generellt förmågan att agera. Dessutom formars och påverkas de av begränsande och möjliggörande aspekterna av den utrustning som används av enheten.¹²

Definition: Subkultur syftar på en mindre grupp inom en större kultur som delar gemensamma värderingar, intressen och sätt att uttrycka sig, vilket sätter dem i kontrast till den övergripande samhällsnormen.

Gruppidentitet: Subkulturer kännetecknas av en starkare gruppkänsla och en känsla av tillhörighet till en specifik gemenskap med delade attribut, som klädstil, musiksmak eller andra sociala marker.

Sociala normer: Medlemmar i en subkultur kan ofta avvika från de bredare sociala normerna och skapa sina egna unika beteenden och praxis.

¹² T.Ingesson. 2016

3 Metod

I detta kapitel beskrivs studiens tillvägagångsätt och insamling av empiriska data. Inomfallsstudien som ska studeras är anställda soldater och officerares beslut till att de anskaffar egen personlig utrustning för användning i tjänsten. Datainsamling sker genom dokumentanalys, intervjuanalys och egna observationer.

3.1 Forskningsdesign

Studien ska försöka hitta de kausala mekanismer som ligger bakom VARFÖR anställda i Försvarsmakten väljer att använda egen anskaffad utrustning i tjänsten, trots att detta finns inom Försvarsmakten regler och direktiv som tydligt redogör vad som är tillåtet och vad som inte är tillåtet.

Vad är det som påverkar den enskilde individen och vad är dennes motiv? Huruvida resultatet är giltigt i andra sammanhang är svårt att säga. Så den empiriska undersökningen kommer i huvudsak ske som en teorikonsumerande studie med teoriutvecklande inslag. Skillnaden här är om fallet är i centrum eller teorin, vilket studien kan komma att hoppa lite emellan, men i huvudsak gäller fallet i centrum. Jag vill ta steget från ett orsakssamband och en ytligförklaring till en ökad förståelse till den eller de kausala mekanismer som antas finnas med i bilden och därmed också till vad som kan vara den egentliga förklaringen¹³. Då studien ska svara på VARFÖR individen väljer att göra, används en kvalitativ metod. Studien kommer att bestå av en jämförande inomfallsstudie¹⁴, kvalitativa intervjuer, kvalitativ analysmetod av empiri genom dokumentstudier och samtalsintervjuer. Syftet är att beskriva och analysera fenomenet av anskaffandet och brukandet av egen utrustning bland anställda soldater och officerare här och nu. Dokumentationsstudien inbegriper rapporter, reglementen, styrdokument, artiklar och inslag från media. Då det inte finns någon tidigare forskning inom valt område kommer den explorativa ansatsen syfta till att inhämta förståelse, nya perspektiv och ökad kunskap för vald frågeställning som kan komma ligga till grund för fortsatt diskussion och vidare forskning.

¹³ Esaiasson m.fl. 2017

¹⁴ Esaiasson m.fl. 2017

3.2 Insamling av data och empiri (primärkällor)

Inledningsvis genomfördes insamling av det empiriska datamaterialet genom att hitta relevant litteratur samt forskningsintervjuer med informanter ur Försvarsmakten, FMV och återförsäljare av personlig utrustning.

Vid forskningsintervjuerna använde jag lösa minnesanteckningar som hjälp vid genomgången av ett antal teman. Detta för att målet med intervjuerna var att det skulle likna ett vanligt samtal samt att intervjuerna endast kan ställa enstaka frågor som informanterna sedan får prata helt fritt om. Detta för att förstå hur processer för anskaffning av personlig utrustning fungerar i Försvarsmakten och FMV. Med den bakgrundsförståelsen se om det finns underlag och mekanismer som kan ligga till grund för studiens frågeställning.

Därefter gjordes en tolkning och analys av inhämtade data från den litteratur och forskningsintervjuer som berör ämnet. Valet av litteratur kommer i förstahand vara originalkällor för trovärdiga och relevanta fakta. Det samma kommer gälla för val av informanter för forskningsintervjuer. Informanten ska vara aktiv inom Försvarsmakten, FMV eller återförsäljare och uppdaterad i ämnet som ska samtals kring. Urvalet av informanter var inledningsvis få, men med ”snöbollseffekten” ledde det till ett antal fler. Parallellt med inhämtning av data kommer en intervjuguide att skapas som grund till kommande intervjufrågor.

3.2.1 Metod för analys av data och empiri

För tolkning och analys av det empiriska undersökningarna och för att hitta mina eftersökta nya och/eller kompletterande förklaringsfaktorerna till fenomenet kommer jag att göra ansats av process-spårning.

Syftet med process-spårning är att finna och bekräfta de kausala mekanismer som länkar orsak (-er) med utfall¹⁵. Detta kommer att göras genom att analysera datainsamlingen det empiriska materialet och samtalsintervjuer med informanter. Detta för att kartlägga det aktuella händelseförloppet i detalj. Samtidigt kommer det att göras en motivanalys utifrån de situationsanpassade motiven (frågeställningar) i just det aktuella fallet.

¹⁵ Esaiasson m.fl. 2017

3.3 Intervjuguide

Inledningsvis så sökte jag bland artiklar, inlägg i sociala media, skrivelser från Sveriges riksdag och egen förståelse av fenomenet. Jag föreställde mig hur jag kunde formulera frågor som berör den anställdes förhållande till sin personliga utrustning kopplat till de uppgifter som de har inom ramen för sitt krigsförband, vilket innebär en deduktiv ansats¹⁶.

Praktiskt så antog jag att soldater och officerare (informanter) var erfarna och väl insatta i sina roller och profession. De antas vara väl förtrogna med den materiel som de behöver för att, på ett effektivt och säkert sätt, lösa sina ställda uppgifter. Jag antog att varje informant som anställd ingår i en grupp och enhet som i huvudsak löser ställda uppgifter tillsammans. Med dessa antaganden strukturerades mina intervjufrågor efter sex kategorier: Tillgång och brist av tilldelad utrustning, Motiv till att anskaffa egen utrustning (typ och märke), Konsekvenser och risker, relation inom grupp/enhet, upplevelser och observationer och förbättringsförslag. Detta gjordes för att tydliggöra resultat och analys för min egen del. Jag gjorde det även för att det finns en stor möjlighet på osäkerhet i de öppna frågorna och att informanterna kommer att ge öppna svar. Frågorna ändrades något efter de första tre intervjuerna då jag insåg var fokus låg i svar och resonemang från informanterna.

3.4 Urval av informanter

Med ovan förberedelser för intervjuguiden övervägdes vilka informanter som var lämpligast. Inledningsvis fastställde jag en *population* för undersökningen¹⁷. I denna studie valdes populationen genom ett *strategiskt urval*¹⁸.

Populationen består av anställda soldater (GSS/K) och officerare ur förband med strid som huvuduppgift. För att undvika en alltför omfattande studie gjordes ingen skillnad på ålder, kön, tid i tjänst och erfarenhet från utlandstjänst. Därefter tillfrågades förbanden om de var villiga att bli intervjuade. Förbandens huvuduppgift är bland annat strid i markarenan. För att få en bredd i urvalet valde jag tre olika förband. Skillnaden på förbanden är bland annat kraven på personalen för att tjänstgöring samt erfarenheten av internationell tjänstgöring och samverkan med andra partners (nationella och internationella). De anställda har i grunden samma tilldelning av personliga utrustning från Försvarmakten. Minst en av informanterna ur respektive förband är officer eller specialistofficer. Det gör att i den jämförande studien finns det nio informanter från tre, oberoende av varandra, grupper men med en minsta gemensamnämne; lika tilldelad personlig utrustning från Försvarmakten. Därefter genomfördes intervjuerna i informanternas

¹⁶ Esaiasson m.fl. 2017

¹⁷ Esaiasson m.fl. 2017

¹⁸ Esaiasson m.fl. 2017

vardagliga miljö, det vill säga på respektive flottilj och/eller regemente. Utmaningen i detta kommer var för författaren att inte hamna i begreppet ”Go native”¹⁹. Det vill säga att författaren blir en del av fenomenet som ska studeras. För att undvika detta kommer den slutgiltiga uppsatsen att analyseras och skrivas i ”neutral” miljö.

3.4.1 Begreppsförklaring till urvalet av enheter

K3/31. Jbat, F17/Flygbasjägarbataljonen och Marinbasen/Bassäk är de tre förband som informanterna tjänstgör vid.

K3, 31 Jägarbataljonen (Jbat)²⁰

Förbandet transporteras med helikopter, transportflyg eller rör sig till fots alternativt med lättare fordon bakom fiendens linjer för att genom anfall ta och försvara terräng samt slå mot viktiga mål. Styrkan ska kunna vara först på plats vid en insats och är redo att sättas in nationellt eller internationellt med kort varsel. Jägarsoldaten har en högre skattning och krav än till exempel en skyttesoldat ur pansartrupperna. Soldater som söker till K3 genomför en utökad mönstring. Förbandet har väldigt stor erfarenhet av internationella insatser och ett återkommande samarbete med andra förband och enheter både nationellt och internationellt.

F17, Flygbasjägarbataljonen²¹

Flygbasjägarbataljonen har tre huvuduppgifter:

- Skydda personal, farkoster och baseringsplatser.
- Undsättning av nödställd personal – personnel recovery (PR)
- Flygsäkring för att öka skyddet för flygstridskrafternas farkoster och personal när hotbilden är oklar eller förhöjd.

Flygbasjägare genomför en utökad mönstring för att bli antagen till förbandet. Förbandet har genomfört ett antal internationella insatser och har ett nära samarbete med andra förband, både nationellt och internationellt.

Marinbasen, Bassäk

- Skydda den marinbasbataljonens logistikförsörjning längs hela Sveriges kust. Spaning mot kommande grupperingsplatser²².
- Bassäk har ingen utökad mönstring för personalen som söker till förbandet.

¹⁹ Esaiasson m.fl. 2017

²⁰ Försvarmakten.se

²¹ Försvarmakten.se

²² Försvarmakten.se

- Delar av personalen har gjort enstaka insatser internationellt och har idag inga utbyten med andra enheter internationellt och begränsat nationellt.

3.4.2 Fortsatt urval

Efter att kontakt tagits och överenskommelse kring vem, var, när och hur mina intervjuer skulle genomföras. Övergripande bakgrund om informanterna: ålder varierar mellan 21 och 46 år. Antal år i tjänst varierar mellan 2 och 22 år. Av de nio informanterna är fyra officerare och/eller specialistofficerare. Fem är soldater. Samtliga informanter är män. Informanterna var frivilligt rekryterade till mina intervjuer.

3.5 Samtalsintervjuer

Med förbestämda frågor så lutade det åt att det skulle bli en frågeundersökning, men med mina öppna frågor så blev det mer av ett samtal där informanterna kunde med egna ord och resonemang ge svar på mina frågor.²³

Intervjuerna varierade i tid/längd och var mellan 40-60 minuter långa. Varje intervjutillfälle genomfördes under en dag på respektive regemente/flottilj eller bas. Informanterna hade i förväg fått bakgrunden till intervjun samt min frågeställning.

Det kändes inte som att det var någon tidspress, utan informanterna hade tid till att tänka till på frågor och svar. Vid samtliga intervjuer använde jag mig av en digitaldiktafon samtidigt som jag under samtalet tog stödanteckningar. Det var till stor hjälp vid analysen av svaren. Vid många av frågorna kom jag med följdfrågor som jag inte förhand hade skrivit ner. Det gav samtalen en bra känsla och öppenhet för resonemang och flexibilitet. Följdfrågorna ställdes utifrån bakomliggande teori och hypoteser till det observerade fenomenet ”varför anskaffar du egen utrustning för att använda i tjänsten?”. Slutligen innehöll frågeformuläret en stående övrig punkt där informanten kunde förtydliga sitt svar och jag kunde ställa ytterligare frågor för ytterligare fördjupning. Generellt att vara flexibel under intervjuerna innebar att variera olika typer av frågor för att förstå kärnan eller ursprunget till en uppfattning. Med vissa informanter förekom exempelvis även indirekta och tolkande frågor. Den förra syftar till att låta informanten formulera en åsikt och den senare kunde sätta åsikten i en kontext eller kopplas till tidigare svar från informanten i intervjun.

Att genomföra intervjuerna i informanternas egen miljö, ansikte mot ansikte har varit en framgång då missförstånd vid vissa stora övergripande frågor har kunnat resoneras och informanterna har kunnat ge ett bekvämt och genomtänkt svar.

²³ Esaiasson m.fl. 2017

3.6 Metod för analys av samtalsintervjuer

Samtliga intervjuer har spelats in på digitaldiktafon och därefter transkriberats. Transkriberingen genomfördes genom att överföra den digitala filen från diktafonen till Word.

Utskriften användes sedan för tolkning, kodning och analys. Övrig empiri består av anteckningar som jag gjorde under intervjuerna. För min analys skapade jag ett analysverktyg (motivanalys) där jag utgick ifrån min frågeställning och försökte hitta situationsanpassade motiv till beslutet²⁴ och vilka kausala mekanismer som identifieras i svaren från informanterna. Hur ställde sig hypoteserna till utfallet i svaren? Jag försökte hitta de nödvändiga kausala mekanismerna genom en ansats av causal-process tracing (CPT)²⁵ där teorin och de tre första hypoteserna ligger till grund för analysen. Resultatet från intervjuerna kommer sedan att ställas mot empirin från dokument och intervjuer med personal från Försvarsmakten, FMV och återförsäljare samt mot teorin och hypoteserna.

3.7 Etik

Det finns etiska riktlinjer att förhålla sig till i en kvalitativ studie med intervjuer som empirisk metod. Jag informerade informanterna i förväg om vad min studie innebär och vad syftet var.

Jag klargjorde hur informationen från intervjuerna kommer att användas och till vad den kommer användas, samt att informanternas identitet kommer att behandlas konfidentiellt i största möjliga mån. Detta upprätthölls genom att ta bort informanternas riktiga namn och ersätta de med en kod bestående av ett nummer. Jag valde att redogöra för vilka förband enheterna kommer ur för att det ger ytterligare underlag för min kodning och analys. Jag bedömer att jag genom det beslutet inte röjer varken identiteter, uppgifter eller metoder.

3.8 Metoddiskussion

I den här delen berörs främst tillförlitligheten för metoden. Tillförlitligheten i en studie innebär pålitlig och trovärdig och att studien kan reproduceras av andra forskare under liknande förhållanden.

Det handlar om att säkerställa att forskningsmetoderna är tillförlitliga och att resultaten är konsekventa och inte påverkas av slumpmässiga variabler eller felaktigheter. En tillförlitlig studie är viktig för att kunna dra giltiga slutsatser och

²⁴ Esaiasson m.fl. 2017

²⁵ Blatter & Haverland. 2012. s 79

för att kunna lita på forskningsresultatet. Med detta som bakgrund kommer jag främst beröra trovärdigheten och pålitligheten av metoden. Med trovärdighet syftar jag till den sociala verkligheten som informanterna och jag själv verkar i, tjänst i FM på taktisknivå. Med det menar jag min förståelse av tjänsten, uppgifterna och betydelsen av bland annat verksamhetsanpassad utrustning. Jag upplever att resonemanget och motiveringen bakom metoden kopplat mot min forskningsfråga är tydligt och förståeligt. Funderar jag runt alternativa tillvägagångssätt finns det omfattande möjligheter, exempelvis med urval i åtanke. Eftersom just resonemanget för intervjuguide, urval och datainsamling är tydligt behöver det nödvändigtvis inte kritisera pålitligheten i studien. Jag menar att tillvägagångssättet är väl motiverat och att inga val i metoden var godtyckliga. Däremot blir trovärdigheten ifrågasatt då min infallsvinkel till stor del utgår ifrån subkultur och social identitet. Detta kan vara en brist eftersom mycket i empirin från dokument och media pekar på bristen i kvalitén och kvantitet av och på personlig utrustning i FM idag. Detta skulle kunna vara en stor orsak till fenomenet. Det är därför den kvalitativa metodens explorativa karaktär är vital för min forskning av ämnet och pålitligheten i metod delen kan uppfattas som en kompensering för trovärdigheten. Sist men inte minst funderade jag över överförbarhet och generalisering. Fallet skiljer sig inte systematiskt från andra fall i populationen (förband i Försvarsmakten med strid som huvuppgift på markarenan) så det ligger till grund för att förvänta sig att resultatet är generaliserbart.

4 Data och empiri

Mycket av underlaget har hämtats från intervjuer med informanter från Försvarmakten, FMV och soldater/officerare vid utvalda förband.

Styrande dokument från Försvarmakten och Riksdagen ligger till grund för att få den grundläggande förståelsen i de processer som gäller för kravställning på Krigsförbanden och behovet av materiel och den anskaffningsprocessen kopplat mot dessa uppgifter. Artiklar och inlägg på sociala medier har varit till grund för att få bekräftat att det finns ett problem med den personliga utrustningen i Försvarmakten.

4.1 Försvarmakten

Försvarsbeslut 2004 var det beslut som avvecklade invasionsförsvaret till förmån och upprättandet av det nya insatsförsvaret. Mobiliseringsförråden tömdes och Försvarslogistiken centraliserades. ”Operation Islossning” genomförs vilket bland annat innebär att Sverige skänker stora mängder materiel till de Baltiska länderna.

Försvaret skulle bli spetsigare och lämna ”kvantitet är kvalitet”-tänket. 2003 anslöt Sverige till insatsen i Afghanistan. En helt ny arena med utmaningar både i klimat, terräng och uppgifter. Med utrustning som var framtagen för att fungera i svenskt klimat och för mängder i ett invasionsförsvaret blev det snabbt ett problem. Den personliga utrustningen var inte framtagen för detta och friktioner uppstod. Ett problem som senare fortsatte under insatser i både Chad och Mali. 2010 beslutades det om att göra värnplikten vilande och i stället sätta upp stående förband med anställda soldater. Detta innebär att soldater kunde vara anställda i upp till tolv år. Med anställda soldater ökar också behovet av verksamhetsanpassad utrustning. Många av de stående förbanden genomför ett antal insatser både internationellt och nationellt. Bristen av olika persedlar blir mer och mer påtagligt. Försvarmaktens ekonomi under åren 2014–2017 var nere på 1,1% av BNP. Det gjorde att det fanns inte tillräckligt med medel för att anskaffa det som behövdes inom personligutrustning. Även fel vid upphandlingar gjorde att soldater stod utan tänkt utrustning. Dålig ekonomi och andra friktioner gjorde att anskaffningar drog ut på tiden. Det säkerhetspolitiska läget i Europa försämrades under 2014 med en rysk invasion i östra Ukraina inklusive Krimhalvön. I och med detta ville regeringen att försvaret skulle tillföras ytterligare 10,2 miljarder till försvarsbudgeten.²⁶ Vidare föreslår regeringen att grundläggande behov av personlig utrustning bör tillgodoses.

²⁶ Regeringens proposition 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020

I november 2016 varnade ÖB Micael Bydén för att försvaret riskerar att tappa i försvarsförmåga om inte försvarsanslagen höjs efter år 2020²⁷. Den 2 mars 2017 beslutar regeringen att återaktivera värnplikten. Detta sker eftersom riksdagen i sitt försvarsbeslut ställer nya krav på Försvarsmakten²⁸ och med det öka den militära förmågan samt för ett bättre personalförsörjningssystem. Problemet som uppstår är att personlig utrustning som finns har eller är nära att falla för den så kallad tekniska livslängden. Mycket av den personliga utrustning är undermålig då den har förvarats i förråd över en längre tid och är inte brukarbar längre. Försvarsmakten startar många nya materielprojekt men friktioner som pandemin, inflation och den storskaliga invasionen av Ukraina har gjort att det har varit svårt att få till leveranserna av ny materiel.

4.2 Förbandens uppgifter, förmågor och utrustning

4.2.1 Uppgifter till förband i Försvarsmakten

För att materieförsörja ett krigsförband krävs det en tydlig uppgift, förmåga och kravställning. För att lösa uppgiften kommer det att tillföras adekvat utrustning och materiel. Detta gäller även personlig utrustning.

Varje förband i Försvarsmakten uppgiftställs genom att få tilldelat krav på de förmågor som de ska lösa. Detta görs genom ett Ramvillkor för typförband (RVT). När RVT är fastställt så tar man fram en Krigsförbandspecifikation (KFS). KFS är en ekonomiskt avvägd plan som styr krigsförbandens tillväxt bland annat omfattande organisation, personal, verksamhet och materiel. Detta styr även den personliga utrustning som ska tilldelas personalen på förbandet och det görs genom utrustningskort.

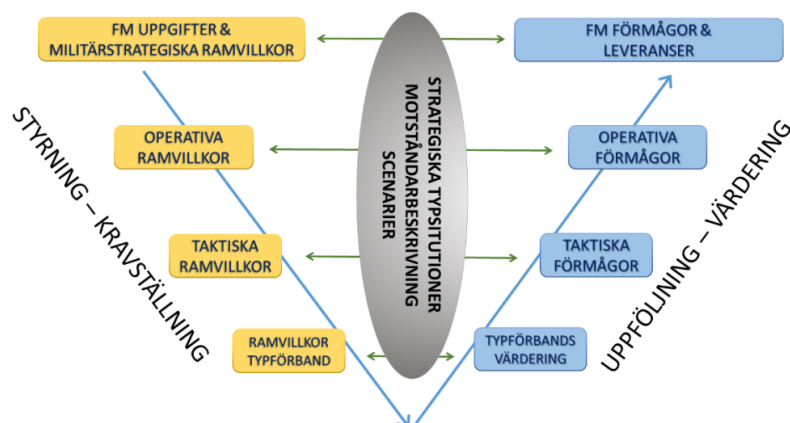

Bild1. Förmågor och krav till förband i FM

²⁷ <http://www.dn.se/nyheter/sverige/ob-vi-far-mindre-och-mindre-for-samma-pengar/>

²⁸ Folk och Försvar, artikel Värnplikt: varför, när, vem och hur, 2017-03-24

4.2.2 Förmåga

Att ha kompetens och tillgängliga materiella resurser i erforderlig mängd för att kunna lösa en given uppgift under vissa givna betingelser. En förmåga kan endast bedömas i förhållande till givna betingelser så som motståndarens kapacitet, insatsens operativa mål samt operationsområde.²⁹

4.3 Förmågekrav via utrustningskort till tilldelning

För personlig utrustning finns det, inom FM, olika utrustningskort. Dessa styr vad och vilka persedlar som respektive individ ska utrustas med. Detta är kopplat till förbandets uppgifter enligt RVT.

På Markstridsskolan (MSS) i Kvarn kravställs och testas den personliga utrustning, så som uniformer, bärsystem och skyddsutrustning. Efter anskaffning delas soldatutrustningen in i så kallade materielcontainer som beslutas av materielområdesansvarig (MOA). Alla anställda som har strid som huvuduppgift har ett grundkort för personlig utrustning. Detta innehåller allt ifrån underkläder till uniform och stridsutrustning. Vissa förband har tilläggskort för materiel som är specifik för ställda uppgifter. Detta är bland annat jägar-/kavalleri- och spaningsförband. Vid insats tillkommer utrustning som finns på särskilda utrustningskort. Dessa finns i ett antal varianter beroende på vart insatsen ska ske. Indelningen kan bland annat vara öken eller djungel/tropik. Vilka tilläggskort som sedan respektive befattningshavare tillåts nyttja beror på vilka förmågor som den enskilde ska kunna lösa och som godkänns av det egna OrgE enligt delegering från respektive försvarsgrensstab. Det tillstånd som erhålls i Försvarsmaktens centrala nyttjandedirektiv ger alltså krigsförbanden rätten att bruka den utrustning som listorna omfattar om inte andra tilläggsdirektiv ges.

4.4 Anskaffningsprocessen för materiel till FM

Krigsförbandsansvarig (KFA) är ansvarig för att omhänderta krigsförbandens behov av materiel och utrustning för att kunna lösa ställda uppgifter enligt TRV.

KFA för en dialog med Försvarsstaben STÖD (FST) och systemföreträdaren vid Markstridsskolan (MSS) om vilka behov som representerat krigsförband har. Efter beslut och ekonomi så går uppgiften till systemföreträdaren för materielområdet att ta fram efterfrågat behov. När det gäller anskaffning av bland annat personlig utrustning (benämns MK507) så är Markstridsskolan (MSS) huvudansvariga för framtagning, kravställning och tester av personlig utrustning

²⁹ BU 04, HKV 2003-02-28, 23 383:63305, Bilaga 7 – Särskilda redovisningar rörande operativförmåga, kompetenser, behov av stridskrafter samt utveckling av materielförsörjning.

mot FMV. Markstridsskolans utvecklingsenhet representerar soldater och officerare och deras behov kopplat till utveckling av nya och befintliga system, krigsförbandens utveckling, personlig utrustning, metoder, reglementen och handböcker inom markstridsarenan. Utvecklingsenheten arbetar med att skapa så goda förutsättningar som möjligt att möta framtida behov och krav. När FM har fastslagit att det ska anskaffas ett nytt system startas ett utvecklingsarbete överlämnas en beställning till FMV.

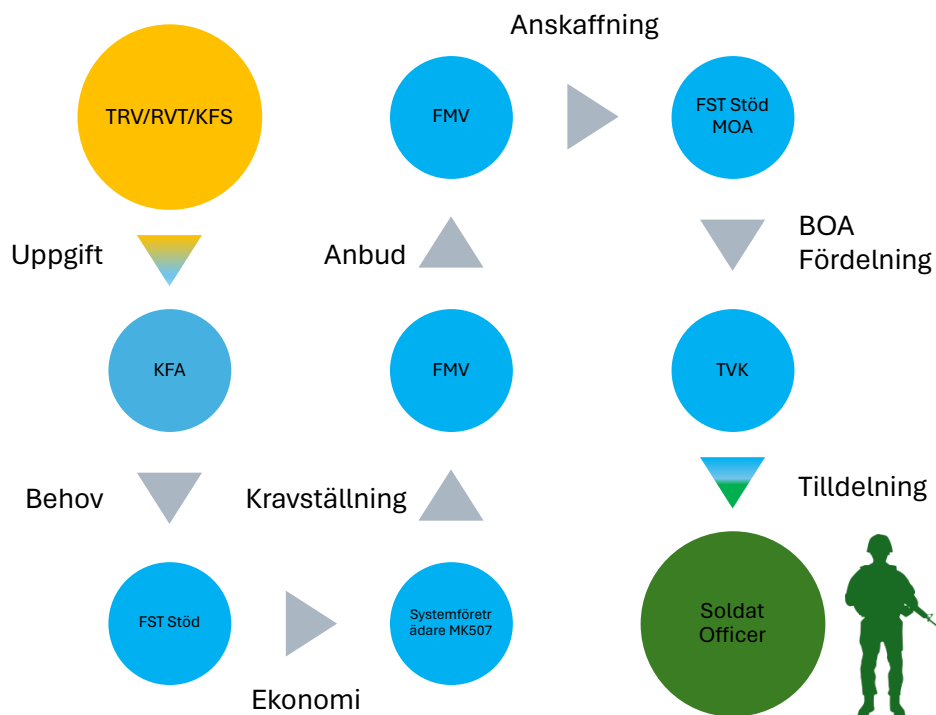

Bild2. Förenklad bild på anskaffningsprocessen av personlig utrustning i FM

4.5 Personlig utrustning

Sedan 1670-talet har svenska soldater och officerare tillförts uniformer och utrustning för att kunna lösa ställda uppgifter.

Efter andra världskriget och framåt har både uniformer och annan personligutrustning anpassats och anskaffats utifrån hot, klimat, uppgifter och, på senare tid, kön. Med varierad framgång. Den personliga utrustning som används idag i FM är utvecklad med start i slutet av 1980-talet. Under åren efter det har det avvecklats och tillförts utrustning, men i grunden är den personliga utrustningen mellan 20 och 30 år gammal.

1.2.6.1 Allmänt

Uniformspersedlar som anskaffas privat ska vara utformade i enlighet med gällande tekniska beskrivningar.

Privat anskaffade uniformspersedlar som inte ingår i anvisade utrustningskort eller är upptagna som tillåtna persedlar får inte bäras.

Ur Reglemente Uniformsbestämmelser 2015

4.5.1 Personlig utrustning idag

I september 2023, ÖB: ”*Situationen med personlig utrustning ska åtgärdas*”³⁰

Det finns stora brister i den personliga utrustningen sedan en tid tillbaka. Detta kan var ett spår av ny inriktning på uppgifterna i FM från insatsförsvaret till invasionsförsvaret, återinförandet av värnpliktig grundutbildning och tillväxt generellt av stående förband. Kort och gott ”växtvärk”. Med detta som bakgrund kommer jag att fokusera på de persedlar som det är mycket diskussion om och kring idag och som också kan vara grunden till att anställd personal anskaffar egen utrustning. Bland de persedlar som har varit och är eftersatta är kängor, uniform, stridsväst/kroppsskydd och hjälm det som är mest kritiskt.

³⁰ Försvarsmakten.se 2023, 4 september

5 Analys

Murphy...

- *No combat ready unit has ever passed inspection.*
- *No inspection ready unit has ever passed combat.*

5.1 Analys av data och empirin (primärkällor)

5.1.1 Försvarsmakten

Det finns en spårbarhet, för bristen på utrustning och materiel, i Försvarsbesluten från år 2000 och framåt. Omstrukturering, minskade budgetanslag och nya uppgifter.

Efter år av invasionsförsvar och ledord som ”kvantitet är kvalitet” och en budget som taktade med uppgifter och resurser blev åren från 2004 och framåt tvärtom. Minskade budgetanslag och kraftiga omstruktureringar som till exempel en vilande värnplikt och upprättande av stående förband, yrkessoldater. Insatser i Afghanistan, Chad och Mali påvisade att behovet av ny personlig utrustning var stort. Klimat, nya uppgifter och hotbild var några av orsakerna till behovet. Processer för anskaffning var inte klara för att på ett enkelt och snabbt sätt anskaffa ny och rätt utrustning. Ett exempel är behovet ifrån Afghanistan av ett nytt kroppsskydd och ny stridsväst. Tilldelning av nytt kroppsskydd kom 2011 då hade insatsen pågått sedan 2003. Detta medförde att soldater och officerare anskaffade egen utrustning. Detsamma gäller uniformer. Ett exempel är avsaknad av en så kallad Combat-shirt till uniformssystemet. Bristen i kombination av klimatet och nytt kroppsskydd gjorde att den enskilde köpte egna plagg. En annan orsak som kan ha påverkat den reguljära sidan till att anskaffa egen utrustning under insatser har varit kontakten till andra länder och till Specialförband. Detta har gjort att den enskilde har observerat annan utrustning som används av soldater och förband som man ser upp till. I jämförelse med den tilldelade utrustningen så har den enskilde köpt egen utrustning. Tillgängligheten via försäljning på plats i insatsområdet samt utbudet på internet gör att det är lätt för vem som helst att köpa den utrustning som man önskade, i syfte att bli bättre eller för att efterlikna någon annan. Under denna tid har det observerats egna anskaffade hjälmar, kroppsskydd och glasögon med mera. Efter 2010 genomfördes det några nya anskaffningar inom personlig utrustning. Bland annat så anskaffades en ny stridsväst. Denna väst levererades, men visade sig inte uppfylla de krav som ställdes på materialet. Bristen på stridsväst och dess

tillbehör ligger absolut till grund för egen anskaffad utrustning som till exempel fickor och andra tillbehör till kroppsskydd och stridsvästar. Det blir återkommande vid analysen av samtalsintervjuerna med anställda. Behovet av ytterligare verksamhetsanpassad utrustning kom under insatsen i Mali. En hjälm, Hjälml8A, togs fram och tilldelades förbanden. Denna hjälm anskaffades inte till övriga Försvarsmakten. När värnplikten återinfördes 2017 och med den ökning av antalet värnpliktiga som blev ökade behovet av personlig utrustning. De stående förbanden fick brist och värnpliktiga blev utan vissa persedlar. Under 2022 och 2023 rasade en vild debatt i media och sociala media kring bristen av personlig utrustning. Order från Försvarsmakten gick ut. Anställda som inte var i direkt anknytning till fälttjänst skulle lämna in vissa persedlar. ÖB Michael Bydén beordrade Operation PU. Han ökade kravet på kontroll och redovisning av läget kring personlig utrustning. Försvarsmakten har sedan 2017 satsat mer på personlig utrustning och nya uniformer, hjälmar och kroppsskydd är på väg att tillföras organisationen. Organisationens och processen inom Försvarsmakten för att behövs sätta, tilldela, lagerhålla och avveckla är föråldrad. Organisationen taktar inte med den tillväxt och den ökning på förmågor som har skett de senaste åtta tio åren. Enskilda befattningar har för mycket ansvar och uppgifter för att processerna ska vara skyndsamma och ändamålsenliga. Brist på personal är en stor bidragande faktor. Centraliseringen av utveckling, beslut om tilldelning och förrådshållning är en stor bidragande orsak till att materiel inte kommer ut till brukarna på förbanden. Detta gäller även dokumentation och beslut om användning på ny materiel. Systemtänket på utrustningen från Försvarsmakten har inte alltid varit bra. Ryggsäck och kroppsskydd är inte kompatibla. Kroppsskydd utanpå uniformsjacka är vid vissa tillfällen för varmt och så vidare.

5.1.2 Försvarets Materielverk - FMV

FMV uppgift i anskaffningen och vidmakthåll av personlig utrustning är att genomföra upphandling med rätt tillverkare och/eller leverantör.

FMV har att förhålla sig till olika lagar och processer för att genomföra dessa upphandlingar. Detta är ett måste för att undvika bland annat korruption samt hög transparens av upphandlingen. Vad har vi köpt och för hur mycket? Under 2010-talet drabbades även FMV av stålbudet från Försvarsbeslut 2004. Materielanskaffningen ned gick kraftigt och budgeten var skral. Försvarsbudgeten gick till att köpa och vidmakthålla de system som ansågs viktiga för vårt försvar av Sverige. Flygplan, helikoptrar och några få korvetter. Försvarsmaktens behov av personlig utrustning var inte efterfrågad. FMV hade gott om personal, men dåligt med pengar. De upphandlingar som gjordes inom personlig utrustning var bland annat ett nytt bärsystem. Detta var efterfrågat vid insatser i Afghanistan och Chad. Upphandlingen omfattade stridsväst, ryggsäckar och kroppsskydd. Efter att Försvarsmakten hade beställt stridsväst 12 genomfördes en upphandling och en leverans. Tyvärr visade det sig att stridsvästen som hade levererats inte uppfyllde de krav som hade ställts i specifikationen. Bland annat var sömmarna inte

NIR/TIR³¹ anpassade. Samtliga västar återkallades och destruerades. Detta skapade ett behov hos soldater och officerare. Bristen på bärsystem för diverse fickor och annan utrustning gjorde och gör att brukaren anskaffar egna fickor med mera. FMV har idag förutom nyanskaffning även ansvaret för vidmakthållande av bland annat personlig utrustning. Ny materiel är på väg in till Försvarmakten. Ny stridsuniform, hjälm och stridsväst.

5.1.3 Den personliga utrustningen

Från Försvarmakten så gäller det total förbud för användning av egen anskaffad utrustning med några få undantag bland annat kängor, dock med styrningar på funktion och utseende.

”Det finns ingen rättslig möjlighet att ge dispens för användning av icke godkänd utrustning.”

I: e försvarsjurist Gunnar Jonasson på Försvarmakten³²

Uniformerna som utvecklades och anskaffades under 80–90-talet var för sin tid moderna. Framför allt så valde även Försvarmakten att övergå från en färg (grön) till kamuflage. Detta var inte enbart för att minska signaturen utan det fanns även en moralaspekt i det valet. I mitten av 90-talet hade hela Försvarmakten tilldelats den nya uniformen. Uniformen tilldelades alla och kravet på materialet var högt bland annat som flamskydd. Detta var för cirka 30 år sedan. Kängorna som tilldelades i mitten 1990-talet är fortfarande de som tilldelas idag. Utvecklingen inom både materiel och form på motsvarande plagg har sedan dess varit stor. Trots det så tilldelas fortfarande soldater och officerare samma typ av uniform idag, 2024 som 1995. Det finns fortfarande, år 2024, brister i uniformer och annan personlig utrustning till/för kvinnor. Uniformen är fortfarande den samma oavsett uppgift. Det finns några varianter på uniformer som är anpassade efter klimat och miljö. De tilldelas vid insats i de områden som det bedöms att finnas ett behov. Bristen på en stridskjorta under insatser i varmt klimat gjorde att många anskaffade egna stridskjortor. 2017 gav Försvarmakten FMV i uppdrag att upphandla och anskaffa en stridskjorta. Denna upphandling blev fördröjd på grund av olika felaktigheter i bland annat dokumentation. Nu finns stridskjortan tilldelad till all personal. Detta har varit ett välkommet tillskott till stridsuniformen. Avsaknaden av ett system för bärande av kroppsskydd, stridsväst och ryggsäckar gör att brukaren köper egen utrustning. Det kommer att tillföras ny utrustning inom de kommande åren. Ny stridsuniform, hjälm och kroppsskydd.

³¹ NIR/TIR – Nära infrarött/Thermal Infrared Range – Synligt med mörkerkikare

³² Officerstidningen. 2011

5.1.4 Återförsäljare

Brister på tilldelad utrustning och möjligheten till försäljning via internet har gjort att försäljning av militär personlig utrustning har i stort sett gott från inget till att alla kan, om de har behov, få tillgång till nästan vilken typ av utrustning som helst.

När Försvarmakten och FMV anskaffade uniformssystem M/90 med det nya kamouflaget så gjordes det inget mönsterskydd på kamouflaget. Detta har gjort det möjligt för vem som helst som vill använda just M/90 kamouflage för användning till diverse plagg och utrustningsdetaljer. Ett svenskt varumärke som återkommer bland soldater och befäl är TAIGA. Tidigt 2000-tal så började de tillverka uniformer i M/90 kamouflage. Bland annat ett regnställ i GoreTex som blev populärt bland jägarförband och Specialförband. Utvecklingen hos TAIGA har sedan blivit uniformssystem både för vinter- och varmt klimat. Dessa är väldigt vanliga bland jägarförband och personal vid insatser i varmt klimat. En annan svensk aktör bland tillverkarna är SnigelDesign AB. De tillverkar och säljer framför allt bärsystem sås som stridsvästar, kroppsskydd, ryggsäckar och tillbehör. Problemet med tillgången på materiel via internet är hur den enskilde kvalitetssäkrade den köper. Det finns att köpa från billiga återförsäljare i Kina och det finns beprövade och erkända tillverkare från bland annat Sverige, England och USA. Hur den enskilde förhåller sig till kvalitet kontra pris är en viktig fråga. Detta kommer att analyseras i samtalsintervjuerna med soldater och officerare.

5.2 Analys av samtalsintervjuer

Intervjuerna grundas i ett intervjuunderlag som bygger på frågor kring hur och varför den enskilde använder egen personliga utrustning i tjänsten. Informanterna och jag har haft frågorna som grund och sedan med följdfrågor fört ett samtal kring ämnet.

Är det tillåtet att använda egen utrustning i tjänsten?

Samtliga nio informanter är väl medvetna om att det finns regler och förbud mot användandet av egen utrustning i tjänsten.

”...formellt i Försvarmakten är det inte det, men det är ingen som beivrar att det efterföljs. Det är ett sådant tyst medgivande för att Försvarmakten har gett upp.”

Informant #2, K3

Är det tillåtet, på ditt förband, att använda egen utrustning?

På samtliga tre förband är det tillåtet att använda egen utrustning. Det är sanktionerat från högre chef, läs kompani/skvadronsledning. Samtliga informanter är medvetna om att det finns styrningar från Försvarmakten vad som gäller användandet av egen utrustning. Dock är det inte lika klart bland informanterna vad det är som gäller. Vilken utrustning de får använda och vilken utrustning de inte får använda. Det märks tydligt skillnad mellan soldater och officerare vad BOA innebär för utrustningen.

”...det beror på vad det är. Till exempel dumpfickor, värmejacka eller handskar är okej.”

Informant #8, Bassäk, Marinbasen

Finns det några styrningar från ditt förband på vilken utrustning som du får använda och hur den ska användas?

På samtliga förband finns det någon form av styrning och tillåtelse för vad som är tillåtet att använda. Det finns en hög medvetandegrad om vad och vilka egenskaper som respektive utrustningsdetalj ska uppfylla för att inte det ska bli några avvikelser från tilldelad utrustning. Detta kan omfatta bland annat färg, material och form.

Finns det några begräsningar eller brister på den tilldelade personliga utrustningen?

Bristerna som upplevs på tilldelad utrustning är att den är föråldrad och inte kompatibel. Den är voluminös och tar både plats och vikt. I många stycken tycks dagens tilldelade utrustning även i funktion vara bristfällig. Detta påverkar individens lösande av uppgifter. Uniformssystemet är i grunden från slutet av 1980-talet och har, under de 30 åren det brukats, tillförts olika artiklar. Stridsutrustningen har brister i kompatibilitet och funktion. Tilldelade kängor upplevs av många som obekväma och dåliga för lösandet av ställda uppgifter, då framför allt på förband och individer som bär tungt över lång tid.

”...uniformssystemet är så pass föråldrad idag att när du lägger ihop det med andra materielsystem så blir totalvikten alldeles för hög...”

Informant #1, K3

”...när man är fullt utrustad med den tilldelade materielen är det väldigt svårt att, med den utrustningen ta sig upp och ner ur ringlavetten och annat, blir det väldigt svårt. Den tilldelade materielen är för skrymmande...”

Informant #2, K3

”...även regnkläder är ett sådant exempel, även då vi som jägarförband, har skallplagg 08, så är det alldeles för dålig kvalitet...”

Informant #5, Flygbasjägarkompaniet

Även utformningen på utrustningen är ett problem bland brukarna. Alla har någon form av åsikt kring storlekar och passform. Detta gäller allt ifrån underkläder till stridsutrustning och ryggsäckar. Storleksindelningen på bland annat Kroppsskydd 12 är grundat på din längd inte bröstmått eller mått på din överkropp.

”...Kroppsskydd 12 känns som de har försökt passa in alla kroppar, så det blir fel. Tar man en person som är väldigt muskulös och en specifik längd så får den samma storleken som en med samma längd, men väldigt smal och då blir det ju fel. Då studsar kroppsskyddet runt...”

Informant #9, Bassäk Marinbasen

Använder du egen utrustning i tjänsten?

Av de nio informanterna använder samtliga egen utrustning i tjänsten och alla utom en har köpt utrustningen. Han har ärvt den av tidigare kollegor som har lämnat Försvarsmakten.

Av de informanter som har köpt egen utrustning har de lagt mellan 3000 kronor upptill 100 000 kronor. Det finns en tydlig bild av att på de två jägarförbanden spenderar den enskilde i genomsnitt mer pengar på egen utrustning än de på Bassäk

vid Marinbasen. Detta går att koppla till förbandens förhållningsätt till användandet av egen utrustning.

”...Jag har inte köpt någonting själv, faktiskt. Jag har fått ärva om jag säger så...”

Informant #6, Bassäk, Marinbasen

Varför använder du egen utrustning i tjänsten?

”...det finns en jättemarknad och folk kan ju snåla och så köper de billigt skit...du ger då också ett väldigt oseriöst och oprofessionellt intryck, så det finns ju en sån gräns där du får bara köpa ”top of the line”, högkvalitativa saker liksom...”

Informant #1, K3

Det finns två gemensamma anledningar till att använda egen utrustning och tillbehör. Det är bristen på ”rätt” tillbehör till Kroppsskydd 12 samt bristande funktion på tilldelade kängor. I fallet kängor så gäller det samtliga kängor som finns på utrustningskorten. Utöver det så skiljer det sig mellan Bassäk och de två jägarförbanden. Här finns det tydligare tecken på att gruppen (subkulturen) och individens sätt att visa vem man är och vilken typ av förband man representerar.

Vid K3 har man en stor acceptans för att den enskilde använder egen utrustning och tillbehör. Det finns dock en informell kontroll på den utrustning som ska användas i tjänsten. Det finns tydliga riktlinjer vad som är användbart samt att en typ av godkännande från enheten innan den enskilde börjar bruka utrustningen. Kroppsskydd 12 är det som används som bärsystem för magasin med mera. Vid K3 tilldelar skvadronen en del materiel för att komplettera de brister som finns i den tilldelade utrustningen. Det är till mesta del fickor till Kroppsskydd 12.

Flygbasjägarkompaniet har en mer liberal syn på personlig utrustning. Kompaniet har sedan många år tillbaka tilldelat de anställda utrustning. Det har varit och är bland annat kängor, ryggsäckar, vinteruniformer, stridsvästar, ”bumphjälm” (icke ballistiskt skydd) och regnställ. Det finns ingen styrning för vad som får användas eller inte användas. Den enskilde får ta ansvar för att det inte äventyrar säkerheten eller lösandet av ställda uppgifter.

På Bassäk är det en kompanipolicy som styr vilken egen utrustning som är tillåten att använda. Det är begränsat till fickor till Kroppsskydd 12 samt kängor. När det gäller kängor så är det styrt till svarta med högt skaft.

På både K3 och Flygbasjägarkompaniet vill man se professionell ut och visa att man tillhör ett ”spetsigt” förband. De samverkar både med andra motsvarande förband i Sverige och utländska partners och vill inför dessa förband visa att man är mer än reguljärförbanden i Försvarmakten.

”...beroende på svansföring...man kan härleda liksom historiskt att ingen professionell soldat vill se ut som en dålig soldat och en dålig soldat idag blir

nästa ett likamedstecken att man har RU-utrustning³³ för då är man på ett förband som inte satsar på soldaten, på ett förband som inte löser kvalificerade uppgifter också vidare...”
Informant #5, Flygbasjägarkompaniet

”...men du jämför dig själv med alla andra motsvarande typförband i västvärlden, så har de liksom en särställning ofta av att ha modern och liksom anpassad utrustning för förbandstypen...liksom att du gör tuffare saker än vad andra klarar av och tar extra höga risker och det blir en identitet kring det där.”
Informant #1, K3

”...jag tror att det är för att det saknas massa...dels får man inte ut allting, kanske får man ut det senare, dels att materielen man får ut inte är tillräckligt anpassad och man klarar inte uppgiften på samma sätt.”
Informant #9, Bassäk, Marinbasen

Vad för utrustning är det du har som är egen?

I alla de fall där den enskilde har egen utrustning är det tillbehör till kroppsskydd och stridsväst som används. Det är magasinsfickor, dumpfickor³⁴, handgranatsfickor, sjukvårdsfickor, flerbruksfickor (adminficka för gruppchefer), fickor för särskilda befattningar så som kassettficka för kulspruteskyttar samt radiofickor.

Den stridsväst som tilldelas till personalen i Försvarmakten idag är Stridsväst 2000 (SV2000). Den är från år 1999 och i den ingår det två magasinsfickor, en lite förvaringsficka, två stora förvaringsfickor, ett vätskesystem och en duellficka (med plats för ett magasin). Till Kroppsskydd 12 finns det inga fickor, utan det som finns är fickorna från SV2000. Det finns ett vedertaget system för att fästa fickor och andra tillbehör på bland annat stridsvästar och kroppsskydd. Det benämns MOLLE³⁵. Kroppsskydd 12 har MOLLE, men det har inte SV 000. Samtliga informanter upplever att fickorna från SV2000 på Kroppsskydd 12 inte är verksamhetsanpassade.

På samtliga förband, som är med i studien, har förbandet köpt in tillbehör för verksamhetspengar och tilldelat de anställda. Det varierar på vad och hur mycket de har köpt in, allt ifrån enskilda fickor till kompletta stridsvästar.

”...det finns inga sätt att bära magasinen, handgranaterna och radiosystemen på Kroppsskydd12 utan att börja köpa egna lösningar för att det ska bli...ja proffsigt liksom...”
Informant #1, K3

³³ RU – reglementerad utrustning

³⁴ Dumpficka – större ficka som kan användas för bland annat magasin efter magasinbyte.

³⁵ MOLLE – Modular Lightweight Load-carrying Equipment

Bild 3. Stridsväst 2000

Bild 4. Kroppsskydd 12

”...vi använder inte Stridsväst 2000 på kompaniet. Kompaniet har köpt in andra stridsvästar till vissa patruller...”
Informant #5, Flygbasjägarkompaniet

Kängor är väldigt vanligt att soldater och officerare köper själv. Av nio informanter har åtta köpt egna kängor.

Beroende på vad tjänsten och uppgiften innebär så köper man det som passar för just det. Här skiljer det sig mellan förbanden hur man ser på vad för skodon man använder. På jägarförbanden har man ingen styrning, utan den enskilde använder det som den enskilde anser passar bäst för tjänsten. Här har märket Salomon blivit väldigt populärt. Medan Bassäk på Marinbasen har en policy där det styr upp att svarta kängor med högt skaft är det som gäller vid anskaffning av egna kängor.

Bild 5. Marschkänga 90

Bild 6. Salomon Force Speed Assault 2

”...sedan jag kom till Flygbasjägarkompaniet har jag inte sett en känga 90, så jag bedömer att alla tycker den är skit då...”

Informant #5. Flygbasjägarkompaniet

När det kommer till uniformspersedlar så är det stor skillnad mellan de tre förbanden. I synnerhet mellan Bassäk/Marinbasen och det två andra, K3 och Flygbasjägarkompaniet.

På Bassäk har man en klar policy/instruktion som inte tillåter andra uniformssystem än det som är tilldelat. Det finns några som har egen värmejacka av märket Snugpak. Vid K3 och Flygbasjägarkompaniet finns det ingen direkt styrning vad det gäller uniformssystem. Vid K3 är man noga med att det som bärs ska vara NIR/TIR³⁶ anpassade samt i M/90. Vid de båda jägarförbanden bärs uniformer från TAIGA, Snugpak och Arcteryx

”...Värmejackan som man får ut på förrådet är dels klumpig och den värmer inte så bra som en Snugpak...”

Informant #8, Bassäk, Marinbasen

”...värmejackan, alltså den är bra. Det är ett jättebra värmeplagg, men tillsammans med övrig utrustning blir allting väldigt voluminöst och när det blir volym av det, då blir det oftast tungt...”

Informant #7, Bassäk, Marinbasen

Bild 7. Värmejacka 90

Bild 8. Snugpak.

Bild 9. Arceteryx Leaf

Finns det några konsekvenser och risker med att använda egen utrustning?

Igen av informanterna ser några risker med den utrustning som de har anskaffat och använder i tjänsten. Det finns tydliga instruktioner och uttalade råd för vad och hur man använder egen utrustning. Det finns bland annat krav på färg, form och kompatibilitet på den egen anskaffade utrustningen på samtliga tillfrågade enheter.

³⁶ NIR/TIR – Nära infrarött/Thermal Infrared Range – Synligt med mörkerkikare

Vad tycker du att Försvarsmakten kan göra åt situationen med personlig utrustning?

”...jag tror mycket på att Försvarsmakten hade vunnit mycket på att ta fram bra basplagg och sen så skjuta ner ansvaret till OrgE att bestämma själva...processerna måste göras mer agila så att man snabbare kan göra om och förbättra saker och ting...”

Informant #5, Flygbasjägarkompaniet

Det som är genomgående bland informanterna är att den personliga utrustningen måste omsättas och ersättas inom rimliga tidsintervall.

Idag är uniformen över 30 år och stridsvästen över 20 år. Detta är en av grunderna till att den enskilde köper eget. Här är påverkan i både kvalitet och modernitet på den befintliga utrustningen. Några, framför allt officerare, anser att utveckling, framtagning och val av anskaffning måste ner i organisationen. Det skulle kunna vara att varje typförband har en egen systemansvarig för personlig utrustning.

”...enkla svaret är i alla fall bara så här: Försvarsmakten bör utveckla en förmåga att ha typförbandsanskaffning av personlig utrustning, tillbehör och befattningsutrustning...att man slutar titta på materielsystem för hela armén, så på bredd. För det är det som har varit och kommer fortsatt troligtvis vara problemet för våra typförband, jägare...”

Informant #1, K3

En annan reflektion är att när Försvarsmakten anskaffar ett materielsystem att det då blir kompatibelt med de system som redan finns. Det är bristen på fickor till Kroppsskydd 12 som idag är till stor del orsaken till att den enskilde anskaffar egen utrustning och tillbehör.

”...det är inte många som kör med de här 2000-fickorna som finns i Försvarsmakten och är tilldelade utan det är egen köpta magasinsfickor och flerbruksfickor...alltså det är där det behöver tilldelas någonting och det skulle jag säga att köper man ett system så ska det ju finnas tillbehör...”

Informant #4, K3

6 Slutsats

”...jag som officer kan absolut vänta i tre år på någonting, men en soldat som kanske är anställd i tre år, han vill inte vänta tills veckan innan han slutar för att få den nya fickan. Då köper han en själv så att han har någonting och jobba med under tiden han är anställd...”

Informant #7, Bassäk, Marinbasen

Det finns en uppenbar paradox i detta fall. Försvarsmakten tillhandahåller utrustning till de anställda och det finns styrningar och instruktioner som förbjuder användning av egen materiel, men trots det så köper och använder de anställda egen utrustning.

Studiens mål var att undersöka varför använder anställda soldater och officerare egen utrustning i tjänsten. Detta mot en teori om social identitet inom subkulturer samt med fyra prövande hypoteser. Anledningen till fenomenet är multikausalt. Det är inte tillräckligt med hypotes ett, två eller tre, utan hypotes fyra har visat sig vara orsaken till utfallet. Brist i kvantitet och kvalitet på tilldelad utrustning. En yrkeskår som vill visa och kunna vara professionell. En tillåtande organisation avseende användning av egen utrustning. Detta i kombination med tillgängligheten att köpa egen via bland annat internet har gjort att de anställda köper den utrustning de saknar och vill använda. Påverkan från gruppen gör att valet av materiel och material skiljer mellan olika enheter, men typen av utrustning är väldigt snarlik. Det går att koppla mot social identitet och den sociala komparationen för sin grupp. Detta är de kausala mekanismerna till fenomenet.

6.1 Försvarsmakten och FMV

Processer för framtagning av behov, produkt, upphandling, anskaffning och tilldelning av materiel måste ses över. Idag är det arvet från tidigare invasionsförsvar som ligger till grund för materielförsörjningen. Försvarsmakten borde se över sina processer och organisation som rör framtagningen av personlig utrustning.

I grunden finns det en bas att tilldela. Typ underkläder, tröjor och andra liknande plagg. När det kommer till kravspecifika materielsystem så bör det ske inom ramen för respektive typförband. Dela in organisationen så att det finns förmågeansvariga/systemansvariga vid FM för respektive typförband och till och med ner på enskilda förmågor, som jobbar mot en motsvarande del på FMV. Till exempel Jägarförband har en typförbandsansvarig som knyter ihop uppgifterna i TRV med behovet av personlig utrustning för soldater och officerare i jägartjänst.

Sätt upp råd inom varje tjänstegren där brukarna av personlig utrustning är med och kan påverka alltifrån behov via specifikationsskrivning till tester och anskaffning. Dessa olika råd har sen ett samlat forum där de kan hitta minsta gemensamma nämnare samt byta erfarenheter mellan sig. USA har ett motsvarande som benämns PEO Soldier System³⁷ (Program Executive Officer), som är en samlingsorganisation för ett antal olika intresseområden inom personlig utrustning. Gör processen för BOA enklare. Idag är det, slarvigt uttryckt, samma process för ett stridsflyg som för en värmejacka.

Skrivit inte förbud i reglemente och andra skrivelser om de ändå inte levs upp till. Ge direktiv i detalj på vad som är kravet på egen anskaffad utrustning. Vad är inte tillåtet och vad är tillåtet, men med krav på kvalitet och utseende. (till exempel ur ett igenkänningsperspektiv). Delegera ner beslut och ansvar för godkännande av egen anskaffning och användning till kompani/skvadronchef.

Precis som tanken var med kamouflaget på M/90 uniformerna vid framtagningen på slutet av 80-talet, så borde framtagningen och omsättningen av personlig utrustning ta hänsyn till den moraliska effekten av vad brukaren bär och hur det ser ut.

Summeringen av Försvarmaktens bidrag till fenomenet att anställda anskaffar egen utrustning är dåliga processer vid framtagning och tilldelning, brist på kvalitet och brist på kvantitet när det kommer till personlig utrustning. Storlekar på befintlig utrustning har varit ett problem. Framför allt i små storlekar och för kvinnor.

Det finns personlig utrustning som inte är verksamhetsanpassad för de uppgifter som de är ställda till att lösa. Till exempel snöbyxorna för de förband som använder stegjärn. Där byxorna är så vida att de riskerar att fastna med stegjärnen i byxorna, vilket kan leda till fall och skador. Efter en olycka på Kebnekaise 2023 som kommer Statens Haverikommission fram med bland annat rekommendationen att FM ska undersöka behovet av, och om nödvändigt komplettera de jägarspecifika uniformskomponenterna för verksamhet i alpin miljö.³⁸ Detta kan var en anledning till att soldater och officerare vid den typen av förband har anskaffat egen utrustning.

”...man köper in ett kroppsskydd, men man fixar inte fickor specifikt till det kroppsskyddet, utan man använder fickor som är till något helt annat system.”

Informant #8, Bassäk Marinbasen

³⁷ <https://www.peosoldier.army.mil>

³⁸ Statens haverikommission. 2024. Slutrapport SHK 2024:01

6.2 Anställda soldater och officerare

Multipla kausala mekanismer ligger till grund för resultatet. De styrker hypotesen kring att det är på grund av både brist i kvantitet, kvalitet och den sociala identiteten som ligger bakom fallet. Efter analysen av samtalsintervjuerna är detta till stor del en orsak till att de anställda köper eller på annat sätt skaffar egen utrustning.

Framför allt är det bristen på kompbilitet i materielsystemen som gör att de använder egen utrustning. Det finns även brister i kvantitet lokalt på utrustning. Det kan vara vissa storlekar eller typ av materiel, vilket är en bidragande faktor till att de anställda köper egen materiel. För att kunna lösa sina ställda uppgifter på ett bra och säkert sätt har alla tre enheterna och dess personal egna anskaffade fickor och tillbehör till sina Kroppsskydd 12.

Social identitet delas in i tillhörighet, syfte, egen värde och identitet. Denna teori påverkar absolut individen till att köpa/anskaffa och använda egen utrustning. Det finns olika förhållningssätt till vad och hur de anställda ska använda egen utrustning. Det är väldigt tydligt att det finns tre olika subkulturer inom vilka individerna på olika sätt har ett behov av att genom utrustning och attribut visa vem de är. Inom respektive enhet påverkas individen av varandra. Vilken materiel och vilka material som anses vara bra och är tillåtet att använda. Det finns framför allt ett behov bland jägarförbanden att visa sin professionalism genom ”rätt” utrustning. Detta är ett slag av gruppidentitet för subkulturen.

Det finns inget som tyder på att det finns ett gruppsytryck bland enheterna för att individen ska köpa egen materiel. Uttryck som livsstil förekommer vid några tillfällen och att det är en anledning till att individen köper ny utrustning trots att de redan har materielen sedan tidigare. Det är svårt att skilja på om det är så eller om det är inom ramen för subkulturen och den sociala identitet som det ska räknas.

Trender och mode påverkar individerna undermedvetet. Det är via andra förband, utländska partners och sociala media som individen får sina intryck och vetskapen om vad som finns och används inom personlig militär utrustning. I samband med det så jämför man det man har tilldelat med det som användas av andra. Det finns idag många som sprider tips och trix via sociala medier på hur man kan anpassa sin utrustning samt vad som fungerar och vad som inte fungerar när det kommer till personlig utrustning.

”...i vissa fall är det ju intresse, men i andra fall så är det ju alltså liknelsen med om man bygger på en arbetsplats. Om man kommer dit med skruvdragare med sladd och sen ser man att alla kollegor från andra företag har batteridrivna grejer. Så bara, nej fan jag får nog skaffa en sån. Här kan jag inte böka runt med en jävla sladd. Det är där ju där vi är, i sladd drivna skruvdragarens tid, liksom det är den vi lever i, i Försvarmakten.”

Informant #5, Flygbasjägarkompaniet

6.3 Vidare forskning och studier

Förslag på vidare forskning och studier är:

- Om det ökade samarbetet med andra nationer inom ramen för NATO kommer påverka den enskilde till att öka köpanget och användandet av egen utrustning.
- Inom några år har Försvarsmakten tillfört ny utrustning till sina anställda soldater och officerare, kommer detta göra att användandet av egen utrustning kommer minska?

”...kommer de någonsin att bli nöjda?”

Informant ur FMV

7 Referenser

- Blatter, Joachim & Haverland, Markus. 2012. Designing Case Studies, Explanatory Approches in Small-N Research
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Ann E. Towns, och Lena Wängnerud. 2017. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte upplagan. Stockholm: Wolters Kluwer.
- FMV. 2024. Årsredovisning 2023
- Folk och Försvar (folkochforsvar.se) - *Värnplikt: varför, när, vem & hur?*
- Försvarsmakten. Försvarsmaktens Strategiska Inriktning 2021-2030. 2021. Bilaga 1
- Försvarsmakten 2023. Försvarsmaktens reviderade budgetunderlag för 2024. s 8.
- Försvarsmakten 2022. Överbefälhavarens råd avseende förmågeutveckling
- Ingesson, Tony. 2016. *The Politics of Combat the Political and Strategic Impact of Tactical-Level Subcultures, 1939-1995*. Lund: Lund University, Faculty of Social Sciences, Department of Political Science.
- Lovén, Peter; Lundgren, Joakim. 2023, Somliga går med trasiga fötter, Säg, vad beror det på?
- Nordlund, Peter, Bäckström Peter, Johansson Mattias. 2015. Effektiv materielförsörjning – Ett incitamentsperspektiv på materielförsörjningen. FOI
- Olsson, Simon. 2011. *Svenska arméns uniformer 1875-2000*. Stockholm: Medström
- Officersförbundet. 2013. En rapport om Försvarsmaktens oförmåga att tillhandahålla utrustning för kvinnor.
- Riksdagen. 1999. Regeringens proposition 1999/2000:3, Det nya försvaret
- Riksdagen. 2001. Regeringens proposition (2001/02:179). Fortsatt svenskt deltagande i en internationell styrka i Afghanistan
- Riksdagen. 2016. Skriftlig fråga. Utrustning till soldater i utlandstjänstgöring.
- Riksdagen. 2016. Skriftlig fråga. Utrustning för våra soldater.
- Riksdagen. 2022. Skriftlig fråga. Personlig utrustning inom Försvarsmakten
- SVT. 17-08-24. ”Regeringen ger försvaret 8,1 miljarder kronor extra”
- Tajfel, H. och Turner, J. 1979. An integrative theory of intergroup conflict. I Austin, W.G. och Worchel, S. (eds) *The Social Psychology of Intergroup Relations*. Monterey (CA): Brooks-Cole
- <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/omfattande-sakerhetsbrister-pa-regementet-k4-i-arvidsjaur-det-ar-forjavligt>
- <https://www.expressen.se/ledare/den-som-riskerar-livet-kan-val-fa-en-varm-jacka/>
- <https://www.expressen.se/nyheter/svenska-soldaterna-tvingas-betala-for-sin-egen-utrustning/>
- <https://www.hn.se/asikter/ledare/nivan-pa-regementets-utrustning-ar-en-skamsfaktor.480c4843-b1d5-474d-b84c-b67e79cb6066>

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/ob-vi-far-mindre-och-mindre-for-samma-pengar/>

<https://www.peosoldier.army.mil/Portals/53/files/PEO%20Portfolio%20pages-2018.pdf>

<https://www.jbsa.mil/News/News/Article/3562357/peo-soldier-gets-to-ground-truth-on-soldier-equipment/>

<https://www.peosoldier.army.mil>

8 Bilder

Bild 1: [Forsvarsmakten.se](https://www.forsvarsmakten.se)

Bild 2: Författarens egen bild

Bild 3: [SoldF.com](https://www.soldf.com)

Bild 4: [SoldF.com](https://www.soldf.com)

Bild 5: [SoldF.com](https://www.soldf.com)

Bild 6: [tacwrk.com](https://www.tacwrk.com)

Bild 7: [SoldF.com](https://www.soldf.com)

Bild 8: [Snupak.com](https://www.snupak.com)

Bild 9: [Arcteryx.com](https://www.arcteryx.com)